

№5/2026

ANDIJON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

ADPI
Ilmiy xabarnomasi

TEXNOLOGIYA TA'LIM DARSLARIDA EKOLOGIK MADANIYATNI RIVOJLANTIRISHDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR

**Ubaydullayev Solijon Qodirovich, Tursunov Farxodjon Ermakboyevich,
Qo'ychiyeva Mohlaroy Lutfidin qizi**

Andijon davlat pedagogika instituti

Annotatsiya.

Ushbu maqolada texnologik ta'lim darslarini organishda ekologik ta'lim usullarining muhim omillari haqida so'z boradi. Shuningdek, texnologik ta'limning o'qitishda ekologik madaniyatni takomillashtirish va rivojlantirishga hamda talabalarni atrof-muhitga bo'lgan muhabbatini oshirishga qaratilgan.

Kalit so'zlar:

ekologik savodxonlik, ekologik ta'lim, gumanizasiya, ekologik tematika, atrof-muhit, pedagogik texnologiyalar.

Аннотация.

В данной статье рассматриваются важные факторы методов экологического образования при организации уроков технологического образования. Цель статьи также состоит в том, чтобы улучшить и развить экологическую культуру в преподавании технологического образования и повысить любовь учащихся к окружающей среде.

Ключевые слова:

экологическая грамотность, экологическое образование, гуманизация, экологические темы, окружающая среда, педагогические технологии.

Abstract.

This article examines important factors in environmental education methods when organizing technology education lessons. The article also aims to improve and develop environmental awareness in technology education teaching and to increase students' appreciation for the environment.

Keywords:

environmental literacy, environmental education, humanization, environmental topics, environment, pedagogical technologies.

Kirish. Pedagogika sohasi bo'yicha adabiyotlarida ta'lim-tarbiya tizimini ekologizatsiyasi inson va atrof-muhit munosabatlarining innovatsion tamoyillarni to'laqonli shakllantirish nazarda tutadi. Pedagogika fanida ijtimoiy-gumanitar bilimlarni ekologiyalashtirish muammosi eng muhim tamoyillardan biridir. Bu tamoyillar tabiatni saqlash va tiklashga oid shaxsiy javobgarlik tuyg'usi, tirik mavjudotlar hamda evolyusiyaga muhabbatga asoslangan bo'lishi lozim. Bularning barchasi zamonaviy globalizatsiya jarayonini tashkil qilishning eng muhim omillaridan hisoblanadi. Ekologik ta'lim va tarbiyaning maqsadi ekologiya asoslarini o'qitish emas, balki ekologiya madaniyati, uning ma'naviy va axloqiy qadriyatlarini shakllantirishdan iborat.[2]

Muhokama va natijalar. Inson va tabiat o'rtasidagi munosabatlar muammosi yangi emas, u doimo mavjud bo'lgan. Ammo hozirgi vaqtda inson va tabiatning o'zaro ta'sirining ekologik muammosi, shuningdek, insoniyat jamiyatining atrof-muhitga ta'siri juda keskin bo'lib qoldi va juda katta miqyoslarni egalladi. Ilmiy-texnika taraqqiyoti sur'atlarining tezlashishi tabiiy muhitga antropogen ta'sirning tobora ortib borishi bilan tavsiflanadi. Shu bilan birga, insonning tabiatga ham ijobiy, ham salbiy ta'sirining amaliy imkoniyatlari beqiyos darajada oshdi. Tabiatga iste'molchi munosabati bilan odamlar allaqachon unga tuzatib bo'lmaydigan zarar etkazdilar.

Bir qator dunyo olimlarining fikricha, insoniyatning omon qolishi masalasi ko'p jihatdan ekologik ta'lim va fuqarolarning ekologik ta'lim darajasiga bog'liq. madaniyat. Ushbu muammoni hal qilishda maktab muhim rol o'ynaydi. Binobarin, ekologik madaniyatni shakllantirish ko'plab maktab fanlari doirasida amalga oshirilishi kerak. Avvalo, tabiiy fanlar siklidagi fanlarni, shuningdek, "Texnologiya" fanini "yashillashtirish" zarur.

Davlat umumta'lim standartida "O'qituvchi atrof-muhit masalalariga doimiy e'tibor qaratishi, o'quvchilarda tabiat, jamiyat va insonning o'zaro ta'siri, ekologik muammolar va ularni hal etish yo'llari to'g'risida, ekologik bilimlar tizimini shakllantirishi kerak. inson mehnat faoliyatining atrof-muhit va inson salomatligiga ta'sirining salbiy oqibatlari» masalalari olg'a surilgan va unga qat'iy amal qilinishi lozim. [5]

Afsuski, amaldagi Tayanch o'quv dasturlarida fanni o'rganishga ajratilgan soatlar yetarli emas. Davlat ta'lim standartlarini tahlil qilish ekologik madaniyatni shakllantirish zarurati va uning yuqori sifatli bajarilishini ta'minlash uchun o'qish vaqtining etishmasligi o'rtasidagi qarama-qarshilikni aniqlashga imkon berdi.

Shunday qilib, dars va darsdan tashqari soatlarda "Texnologiya" fani orqali o'quvchilarning ekologik madaniyatini shakllantirish uchun sharoit yaratish maqsadlardan biri hisoblanadi.

Ekologik madaniyatni shakllantirishning asosiy shartlari quyidagilardan iborat:

- uzluksizlik, o'tkazuvchi chiziqli shaklida;
- fanlararo aloqalarni mustahkamlash;
- hayot va mehnat bilan chambarchas bog'liqlik;
- o'quv va darsdan tashqari ishlar o'rtasidagi munosabat.

O'qitish va ta'lim "Texnologiya" fanining o'ziga xos xususiyatlarini va o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda amalga oshiriladi. AKT texnologiyalaridan foydalangan holda darslarni o'tkazishning turli shakllari (suhbat, hikoya, o'yin, bellashuv, viktorina) qo'llaniladi. Sinfdan tashqari ishlarda yakka va guruh ishlariga e'tibor beriladi. O'quvchilarning maqsadli individual ishi ularning individual qobiliyatlarini kashf etish va rivojlantirish, individualligini namoyon etish imkonini beradi. Guruh ishlari o'quvchilarning qiziqishlarini, ijodiy qobiliyatlarini aniqlash va rivojlantirishga, bilimlarini chuqurlashtirishga yordam beradi. Bolalar nafaqat o'zlarining individual xususiyatlarini namoyon qiladilar, balki jamoada yashashni o'rganadilar, ya'ni. bir-biringiz bilan hamkorlik qiling. Shuning uchun ham o'qituvchi va shogird hamkorligiga, o'quvchini pedagogik qo'llab-quvvatlashga alohida o'rin berilishi kerak. [4]

Rolli o'yinlar ko'pincha o'quvchilarni haqiqiy ekologik vaziyatlarga psixologik tayyorlash vositasi sifatida qo'llaniladi. Ular mavzuning aniq maqsadlarini hisobga olgan holda tuziladi. O'yin ijodiy faoliyat sifatida tasavvurni shakllantiradi, tasavvur va aql-zakovatni rivojlantiradi, o'rganilayotgan mavzuga qiziqishni oshiradi, o'quvchilarning charchoqlarini kamaytiradi. O'yin o'quvchilar bilimni kengaytiradi va chuqurlashtiradi, muhim hayotiy ko'nikmalarni egallaydi.

Ekologik madaniyatni rivojlantirish bo'yicha ishning zaruriy shakli o'quvchilarni loyiha faoliyatiga jalb qilish deb hisoblanishi kerak. Nazariy va amaliy tayyorgarlik darajasiga qarab, o'quvchilar turli xil murakkablikdagi loyihalarni bajaradilar: "Onamga sovg'a", "Panel", "Slavyan qo'g'irchog'i", "Iris ma'budasi gullari", "Uzoq umr daraxti" va boshqalar. Har qanday ijodiy. Loyiha quyidagi pozitsiyalar bilan atrof-muhitni baholash bilan birga keladi:

- mahsulot uchun xom ashyo ishlab chiqarish atrof-muhit va odamlarga qanday ta'sir qiladi. Xom ashyoni qazib olish va qayta ishlash natijasida atrof-muhitning ifloslanishi sodir bo'ladimi;

- mahsulot ishlab chiqarish atrof-muhitga va odamlarga qanday ta'sir qiladi;

- mahsulotni ishlatish va utilizatsiya qilish jarayonida atrof-muhitning ifloslanishi sodir bo'ladimi. Mahsulotni qayta ishlatish mumkinmi?

- mahsulotdan foydalanish inson salomatligiga xavf tug'diradimi yoki yo'qmi.

Ayniqsa, ijodiy loyiha faoliyati o'quvchilarga mavjud resurslardan oqilona foydalanishga, tabiiy resurslar va inson salohiyatini oshirishga, nazariy bilimlar o'rtasida mustahkam aloqa o'rnatishga yordam beradi. [5]

Xulosa. Ekologik madaniyatni shakllantirishda sinfdan tashqari ishlar ham katta ahamiyatga ega. Sinfdan tashqari ishlar o'quvchilarga murakkab, o'zaro bog'liq loyihalarni bajarish imkonini beradi. Shu bilan birga, ta'lim fanlari o'zlarining izolyatsiyasini yo'qotadilar, ularning mazmuni alohida ma'noga ega bo'ladi. Yagona bir butunlikka bog'lanish mavjud: sinfdagi, sinfdan tashqari, maktabdan tashqari faoliyat. Bolalarni ekologik loyihalarni amalga oshirishga yo'naltirish kerak, chunki... ular bir nechta ob'ektlarni bitta loyihaga bog'laydigan kesma ipga aylanadi. Masalan, "Qog'oz chiqindilarini qayta ishlash" loyihasini amalga oshirishda biologiya, kimyo, tarix va boshqalar kabi fanlarni bilmasdan turib amalga oshirib bo'lmaydi. Texnologiya darslari va ijodiy loyihalarning ekologik yo'nalishi nafaqat atrof-muhitning ilmiy va amaliy jihatlarini o'z ichiga oladi. ta'lim, shuningdek, maktab o'quvchilarini ekologik tarbiyalashning eng muhim elementi bo'lib xizmat qiladigan axloqiy, estetik, mafkuraviy (odamning mehnat faoliyati jarayonida ekologik o'zgarishlarni bashorat qilish masalalari, tabiatga mas'uliyatli munosabatda bo'lish zarurati, ekologik toza muhit yaratish jihozlash va optimal tashkil etish, atrof-muhitni muhofaza qilish, inson mehnati bularning barchasi ta'lim oluvchilarning nafaqat o'rganilayotgan texnologikta'lim va ekologiya sohalarida dunyoqarashini kengaytirishiga o'z samarasini berishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ulukhanov I.T., Khusainova G.A., Ubaydullaev S.K. Pedagogical conditions for the formation of creative competence of students. web of scientist: international scientific research journal. ISSN: 2776-0979. Volume 3, Issue 5, May. 2022. Impact factor (2022):7,565.

2. Ulukhanov I.T., Khusainova G.A., Ubaydullaev S.K. O'quvchilarning kreativ kompetentlikini shakllantirish mezonlari. scientific journal of scientific progress. VOLUME 2 | ISSUE 8 | 2021 ISSN: 2181-1601. 814-828 b.

3. I.T. Uluxanov (NamDU), S. Ubaydullaev (AnDU). Texnologiya darslarida nazorat-o'lchov asboblariidan foydalanishning amaliy ahamiyati. "INNOVATSION G'OYALAR, ISHLANMALAR AMALIYO'TGA, muammolar va yechimlar". Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari. Andijon. 2020. 27 may.

4. I.T. Uluxanov, A. Zuparov (AnDU). Ta'lim jarayonida mul'timedia texnologiyalaridan foydalanish. "Umumiy o'rta ta'lim maktablarida texnologiya fanini o'qitishning muammolari va yechimlari" mavzusida respublika miqyosida ilmiy-texnikaviy konferentsiya. Qo'qon. 2020 yil 18 noyabr. 276-278.

5. I.T. Uluxanov, G. Xusayinova, M. Turg'unpo'latov. Moylovchi materiallar va ulardan samarali foydalanish usullari. O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar. 2021 yil. 3-son. 386-389.

6. I.T. Uluxanov, G. Xusayinova, Z. Quvvatova. Texnik fanlarni asoslarini o'rganishda ekologik masalalar yechimi. O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar. 2021 yil. 3-son. 394-398.

Raxmatullayeva Gulnozaxon Mavlanjonovnana

AKSIOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDA IJTIMOY-MA'NAVY ODOBNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI (Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi misolida)	78	82
--	----	----

Karimov Xabibullo Shavkatovich

SPORTCHILARNING JISMONIY VA PSIXOLOGIK TAYYORGARLIGINING VOLEYBOL NATIJALARIGA TA'SIRI	83	90
--	----	----

Sobirova Jumagul Erkinjon qizi

FASILITATORLIK SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHDA TA'LIM MUHITINING AHAMIYATI	91	99
---	----	----

IJTIMOY-GUMANITAR FANLAR

Bazarov Mirzohid Mirzabahromovich

O'ZBEKISTON MUSIQA MADANIYATI VA SAN'ATINING ASOSIY XUSUSIYATLARI	100	106
---	-----	-----

Odilov Komiljon Furqatjon o'g'li

OILA, TA'LIM MUASSASALARI VA MAHALLA HAMKORLIGIDA YOSHLARNI OMMAVIY MADANIYAT TAHDIDLARIDAN ASRASH MASALALARI	107	115
---	-----	-----

Adusamatov Ozodbek Olimjon o'g'li

YOSHLARDA MA'NAVY IMMUNITET VA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASHNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI	116	121
--	-----	-----

G'apurova Lola Xamidulla qizi

O'QUVCHILARGA MUSIQIY CHOLG'ULARNI TANISHTIRISH VA IJRO MALAKALARINI RIVOJLANTIRISH	122	128
---	-----	-----

ANIQ VA TABIIY FANLAR

Do'monov Bahrom Muhtarovich

KIMYO FANINI LOYIHALASHTIRISH TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA O'QITISH METODIKASI	129	132
--	-----	-----

Burxonova Munajatkhon Maxamboyevna, Sirojiddinov Behzod Arabdjonovich

GENETIKA MASALALARI YECHISH ASOSIDA TALABALARDA TANQIDIY FIKRLASH KO'NIKMASINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI	133	139
--	-----	-----

Ubaydullayev Solijon Qodirovich, Tursunov Farxodjon Ermakboyevich, Qo'ychiyeva Mohlaroy Lutfidin qizi

TEXNOLOGIYA TA'LIM DARSLARIDA EKOLOGIK MADANIYATNI RIVOJLANTIRISHDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR	140	142
--	-----	-----

Rahmonov Mirzoxid Shavkatovich, Umarov Sirojiddin Sayfiddin o'g'li

INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI FANINI O'QITISH SAMARADORLIGINI GOOGLE CLASSROOM PLATFORMASI YORDAMIDA TAKOMILLASHTIRISH	143	150
---	-----	-----

Isayev Bohodirjon Makhamatshoyevich

SANOAT KORXONALARINING AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TIZIMLARIDA KIBERHUJURLARNI AVTOMATIK ANIQLASH VA MONITORING QILISH TIZIMINI TADQIQ ETISH VA ISHLAB CHIQUISH	151	154
--	-----	-----

